*מלמדין את הקטנה שתמאן בו *ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' אליעזר כי אמר שמואל הלכה כר' אליעזר בד' בסדר טהרות אבל בשאר סדרים איכא טובא וה"נ מסתברא *דתנן ר' אליעזר אומר אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"א ש"מ ומאי אולמיה דהאי מהאי משום דקאי רבי אלעזר כותיה *דתנן רבי אלעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומי קאי והא *אצרכו מצרכינן להו ולא דמיין להדדי אלא משום דקאי רבי יהודה בן בבא כותיה *דתניא רבי יהודה בן בבא העיד ה' דברים שממאנים את הקטנות ושמשיאין את האשה ע"פ עד אחד ושנסקל תרנגול בירושלים על שהרג את הנפש ועל יין בן מ' יום שנתנסך ע"ג המזבח ועל תמיד של שחר שקרב בד' שעות מאי קטנות לאו חדא דר' אלעזר וחד דר' אליעזר לא מאי קטנות קטנות דעלמא אי הכי גבי אשה נמי נתני נשים ונימא נשים דעלמא אלא מדהכא קתני אשה והכא קתני קטנות ש"מ דוקא קתני ש"מ וכן *א"ר אלעזר הלכה כר"א בד' ותו ליכא והתנן רבי אליעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו *וא"ר אלעזר הלכה כר"א וכי תימא כי א"ר אלעזר הלכה כר"א בד' בסדר טהרות אבל בשאר סדרי איכא ומי איכא *והתנן הורד והכופר והלטום והקטף יש להן שביעית ולדמיהן שביעית *יש להן ביעור ולדמיהן ביעור וא"ר פרת מאן תנא קטפא פירא ר"א וא"ר זירא חזי דמינך ומאבוך קשריתו קטפא לעלמא את אמרת מאן תנא קטפא פירא ר"א ואבוך אמר הלכה כר"א בד' ואם איתא לימא ליה כי אמר אבא הלכה כר"א בד' בסדר טהרות אבל בשאר סדרי איכא אלא קשיא ההיא משום דקאי רבי אלעזר כותיה דתנן רבי אלעזר אומר מלמדים את הקטנה שתמאן בו ומי קאי והא אצרוכי מצרכינן להו ולא דמיין להדדי אלא משום דקאי רבי יהודה בן בבא כוותיה ותו ליכא *והתנן ר"ע אומר אומרה ברכה רביעית בפני עצמה ר' אליעזר אומר אומרה בהודאה וא"ר אלעזר הלכה כר"א א"ר אבא ההוא דאמר משום רבי חנינא בן גמליאל דתניא רבי עקיבא אומר אומרה ברכה רביעית בפני עצמה רבי חנינא בן גמליאל אומר אומרה בהודאה

והא

[יבמות קיא.]

מלמדין את הקטנה. בפרק בית שמאי ביבמות* ב' אחין נשואין ב' אחיות יתומות אחת גדולה ואחת קטנה מת בעלה של גדולה ונפלת זקוקה ליבם בעל הקטנה ודוחה זיקתה ישואי אחותה הקטנה ואוסרתה עליו שאין נשואי קטנה כלום ואם יגרשנה לקטנה בגט שוב אינו יכול ליבם את הגדולה שאחות גרושתו היא אלא מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומיאון עוקר נישואין הראשונים ומותר ליבם הגדולה: **הרודה ונותן לסל.** כגון שהיה לו את עיסתו פחות פחות מחמשת רבעים לפוטרו מן החלה: **הסל מצרפן.** כשרודן מן התנור: **מאי אולמיה דהאי.** דקא מהדר דמיאון דפשטא לה מינה דאמרת ה"נ מסתברא הא שמעינן מהא דמיאון דבשאר סדרי איכא הלכה כר"א: ומשני מהא דמיאון ליכא למשמע מינה דבשאר סדרים איכא דהתם משום דקאי ר' אלעזר כר"א ואיכא למימר משום דמסייע ר' אלעזר לר"א מש"ה הלכה כמותו בהא אבל משום דידיה לחודיה לא: **מלמדין את הקטנה.** במילתא אחריתי היא בפ' ב"ש*: **ומי קאי והא אצרוכי מצרכינן ליה.** התם דאמר שמואל בקמייתא הלכה כר"א ובאידך נמי הלכה כר' אלעזר ואמרי' צריכא דאי אשמועינן כו' אלמא ר' אלעזר ור"א לאו חד טעמא קאמרי מדאיצטריך לשמואל למימר בתרווייהו הלכה: **שממאנין את הקטנות.** מבקשין מהן שימאנו כגון הנך דרבי אלעזר ור"א כדי לקיים מצות יבום: **ושמשיאין אשה.** שהלך בעלה למדינת הים ושמעה מפי עד אחד שמת משיאין אותה לאחר: **ושנסקל תרנגול.** דכתיב (שמות כא) והמית איש או אשה השור יסקל והוא הדין לכל חיה ועוף כדאוקימנא בשור שנגח את הפרה (ב"ק דף מד:) דיליף שור שור משבת אלא שדבר הכתוב בהווה: **בן מ' יום.** ומקמי הכי פסול דה"ל יין מגתו: **קטנות דעלמא.** ולעולם עדות בן בבא אדר' אלעזר קאי ולא אדר"א וה"ק כל קטנות שיבאו למאן לפניו כי ההיא דר"א מלמדין אותן למאן: **ליתני נשים.** שמשיאין נשים ע"פ עד אחד: **ונימא מאי נשים נשים דעלמא.** כי היכי דאמר מאי קטנות קטנות דעלמא: **דוקא קתני.** קטנות שתים אחת דר' אלעזר ואחת דר' אליעזר ואשה דליכא למימר הכי נסבה בלשון יחיד: **וכן אמר ר' אלעזר.** אדשמואל קאי. ואמורא הוא והוא ר' אלעזר בן פדת ורבי אלעזר דמיאון תנא הוא והוא ר' אלעזר בן שמוע: **הורד והכופר.** מין בשמים הן: **קטף.** מין אילן ואין עושה פרי אלא שרף (יוצא וטוטף מהן)* וזהו פריו: **יש להן שביעית.** שצריך להפקירם ואסור לעשות בהן סחורה ולא אמרי' עלים בעלמא ניהו ושביעית אינה נוהגת בעלים כדאמרי' בלולב הגזול (סוכה דף מ.): **ביעור.** כשכלה לחיה מן השדה ואע"ג דיש להן שביעית איצטריך למימר יש להן ביעור דיש שיש לו שביעית ליאסר בסחורה ומלוגמא* ואין לו ביעור כגון דבר המתקיים באילן כל ימי החורף שאינו כלה לחיה מן השדה אבל כל דבר שיש לו ביעור יש לו שביעית: **וא"ר פרת.** בריה דר"א בן פדת: **מאן תנא.** להא דקתני יש להן שביעית דקסבר קטפא פירא ר' אליעזר כדאמר לקמן [ע"ב] ר"א אומר המעמיד בשרף הערלה אסור: **שריתו קטפא.** בשביעית: **כר"א בד'.** ותו לא. אלמא בקטפא פירא לא עביד כוותיה לחומרא: **אומרה ברכה רביעית.** להבדלה במוצאי שבתות ואינו כוללה בחונן הדעת: **ואמר רבי אלעזר הלכה כרבי אליעזר.** בברכות ירושלמי [פ"ה ה"ב]:

ועל יין בן מ' יום. פרש"י דקודם לכן הוי יין מגתו ואע"ג דאמרי' בהמוכר פירות (ב"ב דף צז.) יין מגתו לא הביא כשר בן מ' יום לכתחלה נמי יביא אפילו יש הרבה מיין אחר: **ויש להן ביעור ולדמיהם ביעור.** ואע"ג דשביעית תופסת דמיה יש חילוק בביעור בין דמיה לעצמה כדתנן (א) בפ"ב דשביעית ר' מאיר אומר דמיה מתבערים עד ר"ה אבל הן מתבערין עד הפסח:

קטף. פירש רש"י שם העץ וכן בברייתא פ"ק דכריתות (דף ו.) *רשב"ג אומר הצרי אינו אלא שרף מעצי הקטף ושרף עצמו נקרא קטף על שם העץ כדאמר הכא דיש בו שביעית ובסמוך נמי אמר דקטפו זהו פריו וצרי ונטף (בראשית לז) מתרגמינן קטף ונטופא ומה שפירש"י דאינו עושה פירות אלא שרף הנוטף ממש וזהו פריו אינו למאי דמוקי ליה ר' זירא בסמוך בקטפא דפירא: ונראה דרש"י פירש כן לגירסא אחרת. גי':

ואמר רבי פרת מאן תנא כו'. ואם תאמר דבפרק קמא דברכות (דף ה:) אמר ליה ר' יוחנן לרבי אלעזר אי משום בני דין גרמא דעשיראה ביר משמע דלרבי אלעזר לא היו לו בנים ויש לומר שאחרי כן נולד לו או היו לו בנים הרבה ומתו מקודם ואמר ליה רבי יוחנן כך כדי לנחמו: **מאן** תנא דאמר קטפא פירא ר' אליעזר. ואם תאמר במאי פליגי אי ביעורו והנאתו שוה מאי טעמא דרבנן דאפי' עלים הוו אסירי בשביעית אי לאו דאין הנאתו וביעורו שוה ואי אין הנאתו וביעורו שוה לא אסור בשביעית ואין סברא לומר דפליגי אי הנאתו וביעורו שוה אי לאו ויש לומר דודאי הנאתו וביעורו שוה ולפי שאינו כי אם לחלוחי העץ סברי רבנן דבטל אגב העץ ורבי אליעזר סבר דהנאתו חשיבא והוי פירי*: **ואבוך** אמר הלכה כר"א בד'. ואע"ג דר' יוסי קאי כותיה דבהגוזל קמא (ב"ק דף קא.) אית *לאו דשביעית נוהגת בעלים וא"כ כ"ש קטפא ומשום דרבי יוסי קאי כותיה לא חשיב ליה עם הנך (ב) דטעמא דר' יוסי משום דלא בעי הנאתו וביעורו שוה ולא קיימא לן כותיה אלא אין שביעית נוהגת בעלים ודר' יוסי נמי מודה דקטפא לאו פירא הוא לענין ערלה:

ומשום דקאי רבי יהודה בן בבא כותיה. אע"ג דבמתני' נמי סבר כן ר' יהושע וקאי כותיה ולאפיה פני לה כר' וי"ל דהתם ר' יהושע סבר כר' יוסי דמצריך ג' שנים במעוברת ומניקה דפליג אדרבי אליעזר ולא הכי כיה אלא מהם שאמר אני לא שמעתי אלא בתולה. גי':

א) **ומי** קאי. הר"מ ז"ל אמר דלא פריך מברייתא אברייתא משום דס"ל דהדר ביה מסוגיא דהודאה ג) (אהריבה משמע) מרבותיו אבל בהבא דקאמר דקאי כשיטתיה משמע דלא סבר ליה דהל"ב לאתי תיקשי והו ליכא לנך פריך בהדר ומי קאי. גי':]

(א) **מפני** שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת. הקשה הר"ר יעקב מאורליינ"ש וכלליה מכלל דהכי פריך פרק (ג) תפלת השחר (ברכות דף כט.) והא דאמר שמואל כל השנה מתפלל הביננו חוץ ממוצאי שבת מפני שצ"ל הבדלה בחונן הדעת ופריך וכלליה מכלל וי"ל דהתם פריך משום דלא ישנה אדם משום הבדלה מכמו שהוא מתפלל כל השנה [כיון דסבר דכל השנה מתפלל הביננו] אלא יכלול כהביננו והכא קאמר ר' חנינא ג) [כיון דס"ל דכל השנה אינו מתפלל הביננו א"כ] במוצאי יוה"כ מפני טורח תענית לא ישנה מכמו שהוא מתפלל כל השנה כדי שיאמר הבדלה בחונן הדעת:

א) [שייך לע"ב] ב) [נ"ל אמר שמעון] ג) נ"י כ"י

והא

תוספי הרא"ש

בסדר טהרות. בפ' בתרא דע"ז גבי הנהו גנבי בעובדא דנהרדעא ואמר שמואל השרא שרי ואסרינן כמאן כר' אליעזר דאמר ספק ביאה טהור. קשה לפי גירסת ר"ת דספרי' כמאן כר' אליעזר בניחותא דהכא אמר שמואל דבסדר טהרות אין הלכה כר' אליעזר אלא בארבע. והתם נמי מספקא ליה לרב יוסף הא דשרא ר' אליעזר אי משום דס"ל כר' אליעזר דאמר ספק ביאה טהור אי משום דקסבר רוב גנבי ישראל נינהו ובשמעתין קאמר ר' אליעזר נמי הלכה כר' אליעזר בד' ותו לא ואי הוה גרס בההיא דספק ביאה ר' אליעזר ניחא א"נ בפ' טהרות גבי כל מקום שאתה יכול לרבות ספיקות גרס ר' אליעזר מטהר דכיון דקאי ר' אליעזר כותיה אפשר דהלכה כמותו דכי האי גוונא משנינן לקמן. וכן יש לפרש ההיא דפ' כל הגט דאמר ר' אליעזר שמואל ולילה פסולין ופוסלין והיינו כר' אליעזר דפרק מצות חליצה. אלא דאיכא תנאי התם דקיימי כותיה: **ר' אליעזר אומר הרודה ונותן לסל וכו'.** משנה היא במסכת חלה וקתני רישא העושה עיסתו קבים ספורים מן החלה עד שישוכו ר' אליעזר אומר אף הרודה כו' משמע דר' אליעזר לא בעי נשיכה. וקשה דבפ' אלו עוברין קאמר ר' יהושע בן לוי עלה דההיא דר' אליעזר לא שנו אלא ככרות של בעל הבית שנושכות זו את זו אבל בעכך לא. ואם לא גרס אף במילתיה דר' אליעזר ניחא דאיכא למימר דר' אליעזר בעי תרתי צירוף סל עם נשיכה. ואי גרס אף יש לפרש דת"ק בעי נשיכה בשדו עיסה לפי שראין להתחבר ולהעשות ככר אחד אבל עשה שתי ככרות ונתנן בתנור או בסל עד שנשכו זה בזה לא סגי בהכי לת"ק. ולר' אליעזר סגי ובירושלמי פליגי תנאי אית תנוי תני הסל מצרף ואין התנור מצרף ואית תנוי תני התנור מצרף ואין הסל מצרף ומסיק נשכו כאן וכאן מצטרף לא נשכו כאן וכאן אין מצטרף אלמא שייך נשיכה בתנור ובסל ומסיק באלו עוברין דאפי' כפכין לא בעי ר' אליעזר (שכיתא) נשיכה ונראה אע"ג דמהני צירוף סל להתחייב בחלה היכא דליש פחות מכשיעור. מ"מ לענין מוקף לא מהני צירוף סל דהא ר' אליעזר נטיה הוא דאמר פרק כשם דחלה ניטלת מן המותר של הטמא כגון דנוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע כדי ליטול מן המוקף. ולמה הוזק לעשות כן יניח אותו כדי חלה בכלי שתפיסה טמאה כתוכו ולא יגע. אלא ודאי לא חשיב מוקף בהכי אע"פ שמצרף להתחייב. ועי"ל דאפי' להתחייב לא מצרף אלא א"כ נגע ולא אתא ר' אליעזר לאפוקי אלא דלא בעי' נשיכה. וכן משמע לישנא דמתני' דקתני העושה עיסתו קבים ונגעו זה בזה פטורין עד שישכו ר' אליעזר אומר אף הרודה כו' משמע דאתי לאפוקי נשיכה אבל נגיעה בסל בעי. ועי"ל דאפי' אם תמצא לומר דלענין מוקף מועיל צירוף סל בלא נגיעה לא היה יכול לעשות כן בפרק כשם בטמאה וטהורה דכיון דקפיד עלייהו שלא יגעו זה בזה אין מועיל צירוף כלי כדמוכח בירושלמי בפ"ב דחלה דאמרינן התם דבר שמקפיד על תערובתו אין הכלי מצרף עיסת טהורה ועיסת טמאה עשו אותו כדבר שמקפיד על תערובתו בעיסה תחלה אבל בעיסה שניה אין לשני מגע אצל הטבל: **ושנסקל תרנגול בירושלים כו'.** הא דתנן בפ' שור שנגח את הפרה ואחד כל הבהמה לנפילת הבור כו' ולא חשיב להיות את הנפש משום דכיון דתנא תסיפה דאת"א שור שור משבת ה"ה הא. והא דתנא התם לכלאים לאו משום כלאים דהערבה איצטריך דשור שור משבת נפקא. אלא משום כלאים דהרכבה דאתי בהמתך מבהמתך משבת: **ועל יין בן ארבעים יום.** פי' ריב"י דמקמי הכי פסול דהוה ליה יין מגתו אע"ג דאמרי' בפ"ק דתענית גבי ט' באב דבג' ימים נפיק ליה מכלל יין מגתו לגבי ניסוך בעינן מן המובחר וגם יש דינין חלוקים כדאיתא בפרק בן סורר ומורה: **ויש להן שביעית** ולדמיהן שביעית. אע"ג דשביעית תופסת דמיה איצטריך למיתני הן ודמיהן לפי שיש דברים שחלוקין כי ההוא דתנן בפ"ז דמסכת שביעית גבי עיקר הספי שופה כו' ר' מאיר אמר דמיהן מתבערין עד ר"ה משמע אבל לא הן: **כאן תנא קטפא פירא ר' אליעזר.** תימה אי קטפא הנאתו וביעורו שוה מ"מ דרבנן ואי הנאתו אחר ביעורו מ"מ דר' אליעזר דבעינן דומיא דאכילה שהנאתו וביעורו שוה כדאיתא בבתולת קמא ובמסכת סוכה דפטרי' עצים מדין שביעית משום דהנאתו אחר ביעורו וי"ל דקטף הנאתו וביעורו שוה ואפי' הכי פטרי ליה רבנן משום דבטל אגב האילן כיון דלא חשיב ליה פירא: **ואבוך** אמר הלכה כר' אליעזר בארבע. וא"ת לימא בהא הלכה כר' אליעזר משום דקאי ר' יוסי כותיה דקסבר שביעית נוהגת בעצים בבתולת קמא א"כ יש לקטף שביעית. וי"ל דאין זה ממש קיטפא פירא דמודה ר' יוסי בערלה. ועוד דבהא אין הלכה כר' יוסי דקיימא לן אין שביעית נוהגת בעצים: **ואמר ר' אליעזר הלכה כר' אליעזר.** פרש"י בברכות ירושלמי איתא ובתלמוד שלנו ליתא. ואיכא דפסיק כותיה מ' אין עוטרין ביום טוב שחל להיות אחר השבת ואנן קי"ל תשתא כתרגיתא דתקין רב ושמואל ותודיענו כדמסיק התם:

והא

נו א מיי' פ"ז מהל' יבום הלכ"ז סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסה סעיף יא:

נח ב מיי' פ"ו מהל' בכורים הלכ"ו סמג עשין קמא טוש"ע יו"ד סי' שכה סעיף א:

נט ג מיי' פי"ג מהל' יבום הל' ז ופי"ג שם הלכ"ו סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' א וסי' קסה סעי' יא:

ז גי' רש"י שם ולפנינו הגי' ר"ש

ס ד מיי' פי"ג מהל' גירושין הלכ"ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' ג:

סא ה מיי' פי"י מהל' נזקי ממון הל"ב סמג עשין סו:

סב ו מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הלכ"ט סמג לאוין שיט:

סג ז מיי' פ"א מהל' תמידין הל"ב סמג עשין קצ:

סד ח מיי' פ"ז מהל' שמטה ויובל הל"ט:

[דף קט.]

[יבמות קי.]

חלה פ"ב מ"ד פסחים מח: (קדושין מו)

יבמות קיא:

[שם קיא:]

ברכות כ. עדיו' פ"ו מ"א

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה יש להן וכו' כדתנן בפ' שביעית: (ב) ד"ה ואבוך וכו' עם הנך מכל מקום משמע דר' יוסי: (ג) ד"ה מפני וכו' פרק תפלת השחר ל"ב לדף כט פריך הכי ולשיטה נקט:

[פ' תוס' לקמן מח. ד"ה אמר]

[יבמות קי.]

שביעית פ"ז מ"ו

[אין זו במשנה ועי' ר"ש]

מוסף רש"י

שממאנים את הקטנות. קטנה שהשיאתה אמה לאחר מיתת אביה, דמדאורייתא אין קידושיה כלום, שהרי קטנה אינה בת דעת, ולא אמה לא זכתה תורה להיות לה כח לקדשה אלא לאב, שנאמר (דברים כב) את בתי נתתי לאיש הזה, ומיהו רבנן תקינו לה קדושין להצריכה מיאון כדי שישלחוה ולא תצא בלא גט, לפיכך אם מיאנה לאמר זמן ואמרה אי אפשי בו, יוצאת ומותרת לכל אדם ואינה צריכה הימנו גט, והעיד ר' יהודה בן בבא שפעמים שמורה על ב"ד ללמדה שתמאן בו, כגון שני אחים נשואין שתי אחיות יתומות, אחת גדולה וקדושיה קדושי תורה ואחת קטנה שאין קדושיה אלא מדרבנן, ומת בעלה של גדולה בלא בנים ונפלה לפני אחיו ליבום ומצאת זקוקה לו מן התורה, וזיקה זו אוסרת את אשתו עליו משום אחות זקוקה שהיא כאחות אשתו, וא"ר אליעזר במס' יבמות (קט.) מלמדין קטנה זו שתמאן בבעלה ותעקור קדושיה למפרע ותעשה כל בעילותיה כאלו (המשך בעמ' הבא למטה)